

DŮLEŽITÉ INFORMACE PRO PŘEDŠKOLÁKY

Vlastní proces psaní – to, že perem nanášíme na papír značky symbolizující slova, sdělení a myšlenky – je nesmírně komplexní činnost pro mozek i ruku. Bohužel s ním mají děti čím dál častěji problémy.

Rodiče čím dál častěji zjišťují, že má jejich dítě problémy s psaním v souvislosti s nástupem do základní školy. Poslední dobou se protrhl pytel s diagnózami dysgrafie a apraxie: jinak zcela zdravé a inteligentní děti, zpravidla chlapci, zápasí se základními úkony kreslení a psaní. Vina se svaluje na všechno možné, od nezdravé stravy až po nadměrné hraní počítačových her.

Asi každý z nás někdy zaznamenal sousloví "jemná motorika", "prstový úchop", "špetkový úchop" a nebo pojem "grafomotorika". K čemu jsou vlastně tolik prospěšné? Proč se na prstový úchop včas zaměřit a kdy je vlastně to "včas"? Pojdme si společně projít to, čemu bychom se jako rodiče měli věnovat již u dětí školkového věku a jak tedy děti podpořit a zároveň připravit na budoucí snadný nástup do školních lavic.

Důležitost grafomotoriky

Grafomotorika představuje ucelený název pro soubor psychomotorických činností, jež jsou vykonávány při kreslení a psaní, a které by zároveň dítě mělo být schopno zvládnout před nástupem do školy. Zjednodušeně lze říci, že se jedná o **pohyby ruky**, které jsou při **kreslení a psaní řízené psychikou dítěte** a rozvojem jeho **jemné motoriky**. Kreslení tak začíná od batolecích prvotních čar a abstraktních tvarů, přes neurčité hlavonožce, až po cílený obrázek postavy s řadou detailů v období kolem pátého roku života dítěte. Jakmile se grafomotoriku nepodaří dostatečně rozvinout, je dítěti navržen odklad školní docházky a doporučuje se dále řešit, co se zanedbalo, nebo kde vyvstal problém.

Začínajte od batolete. Nejzásadnější jsou samozřejmě aktivity Praktického života – v rámci nich se dítěti dostane nespočet příležitostí mačkat, utírat, kroutit, přesunovat, míchat, točit, tlačit a stovek dalších. Ve školkovém věku - od tří let je tedy potřeba **dítě motivovat k činnostem rozvíjejícím jemnou motoriku** a společně tak pracovat na navazujících grafomotorických dovednostech. Nemusíte hned nakupovat nové pomůcky, děti ocení, když mohou pracovat s aktivitami, na jejichž výrobě se podílely. Používejte s nejmenšími dětmi raději tlusté, krátké tužky, trojúhelníkové nebo kapkové pastelky a voskovky, tlusté štětce a podobně. Každé dítě nadále potřebuje volnou smyslovou hru, zvláště v přírodě: stavět hrady z písku, sbírat lístky a kamínky, kopat si příkopy v bahně.

Navlékejte, provlékejte, kolíčkujte, třídte, šroubujte, zavazujte, gumíčkujte a nebo zapínejte knoflíky. Neuděláte chybu u větších dětí s trojhrannými tužkami a pomůckami, které navedou prsty do správné polohy. V předškolním věku se děti začínají přirozeně zajímat o zdokonalení vlastních schopností a posunutí hranic svých dovedností. Kromě rozšiřování aktivit a úkolů Praktického života bychom se měli zaměřit na náročnější ruční práce a manipulace: navlékání drobných korálků, skládání zažehlovacích mozaik atd. Doporučujeme nabídnout dítěti všelijaké náčiní a nástroje – nůžky, naběračky, lžíce, kleště, jídelní hůlky a podobně. Jak začne předškolák vědomě zkoumat své smysly, začnou ho bavit různé výzvy, například práce se zavázanýma očima nebo s nedominantní rukou, poslepu poznávat předměty po hmatu, kopírování nebo kreslení tvarů se zavázanýma očima a mnoho dalších.

Špetkový úchop

Kdy je vhodné zaměřit se na správný úchop tužky? Děti do zhruba dvou let drží pastelky v dlani, střídají ruce a kreslí křečovitě celou paží. Až kolem třetího roku se snaží uchopovat pastelku třemi prsty a kreslí více koordinovaně.

Předškolní děti kolem pátého roku života by již měly být schopny zvládnout tzv. špetkový úchop a při kreslení správně držet tužku. Jak na to? **K tomuto úchopu jsou zapotřebí palec a ukazováček, jež jsou bříšky prstů natočeny proti sobě a zároveň prostředníček, který hranou bříška podpírá tužku zesponu. Zbylé dva prsty, prsteníček a malíček zůstávají přitisknuté k prostředníčku. Jde o to, aby se tak vizuálně vytvořila špetka, díky níž se stává kreslení a pozdější psaní koordinované. Špetkový úchop by měl být s nástupem do školy již fixovaný.**

Ke správnému držení tužky je samozřejmě nutné více faktorů. Dítě potřebuje mít prostor pro kreslení k využití celé paže a zároveň kvalitní židli, zabraňující hrbení se, případné bolesti hlavy či zad.

Pokud bychom si měli rozložit „psací dovednosti“ na jednotlivé základní požadavky, nalezneme tři hlavní oblasti, které musí být v souladu:

- Dovednosti jemné motoriky potřebné jak k plánování, tak i realizaci úkolu (sem patří i správný úchop tužky a všechny drobné pohyby, prostřednictvím kterých tvarujeme písmena)
- Vizuální a percepční dovednosti potřebné k tomu, abychom viděli, rozlišovali, interpretovali a pamatovali si tvary jednotlivých písmen
- Schopnost zpracovat vizuální a kinestetickou zpětnou vazbu psaní (vědět, kde jsou naše ruce v prostoru, i když se na ně právě nedíváme; přizpůsobit pohyby vizuální zpětné vazbě – například když vidíme, že nám písmo „ujíždí“ mimo řádek)

Všechny tři skupiny spadají do oblasti psychosenzoriky a psychomotoriky.

Varování! Příznivci Montessori vzdělávání nikdy nedoporučí „vzdělávací“ elektronické nástroje a aplikace. Ví se, že pro „chytrá“ zařízení existuje nespočet aplikací pro výuku všeho možného. Ačkoliv aplikace slibují dítě „stimulovat a rozvíjet“, nabízí jim v podstatě pouze zrakový vjem, maximálně doplněný mačkáním tlačítek nebo přejížděním po displeji.

Po pravdě řečeno se prokazuje to, že všechna tato elektronika dělá jediné – okrádá děti o jejich pozornost, příležitosti a čas. Aplikace si dítě drží v „obrazkové hypnóze“, a to právě ve věku, kdy je jedinečná a **nezbytná potřeba učit se a rozvíjet prostřednictvím přirozených podnětů**. Pro malé dítě je téměř jakákoliv jiná činnost prospěšnější, než dívat se na obrazovku telefonu nebo tabletu.